

**Problemata Evangelica Ut plurimum Emblematis
Coronata. Sive Quæstiones Curiosæ In singula Evangelia
Dominicarum Totius Anni**

Hartung, Philipp von

Egræ, 1689

Problema XVI. Cur Aviculæ & Lilia in symbolum Spei ab Incarnata
Sapientia proponantur? Dominica XIV. Post Pentecosten. Respiciete
Volatilia, Considerate Lilia. Matth. 6. v. 26. & 28.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76102)

PROBLEMA XVI.

Cur Aviculæ & Lilia in symbolum Spei ab
Incarnata Sapientia propo-
nantur.?

DOMINICA XIV. POST PENTECOSTEN.

Respicite Volatilia, Considerate Lilia. Matth. 6.
v. 26, & 28.

S. I.
Potest du-
obus Do-
minis ser-
viri si mi-
nori pro-
pter Ma-
jorem ser-
viatur.

I nemo potest duo-
bus Dominis servire,
quomodo servivit
JOSEPH Patriarcha
DEO & Pharaoni, u-
trique sine querela?
quomodo servivit Josephi pater Ja-
cobus DEO & Labano idololatræ,
summa cum laude & merito? quo-
modo Vir secundum cor DEI DEO
& Sauli toto corde servivit, & im-
mortalem idcirco meruit coronam?
quomodo ipsemet DEUS-HOMO,
qui non ministrari venerat sed mi-
nistrare, servivit Patri, servivit ho-
minibus, complevitque prius ope-
re quod dein docuit verbo, ut Cæsa-
ri darentur, quæ Cæsaribus sunt, &
quæ DEI, DEO? serviri omnino
cum laude duobus Dominis potest,
qui ut ait Chrysostomus, *diversa &*
contraria non imperant, atque ut
Paschasius observat, *sibi invicem*
subordinati sunt, his enim facile ju-
cundèque servitur, si minori pro-
pter majorè, creaturæ propter
Creatorem, mortali propter Im-
mortalem serviatur; quod si con-
traria imperent, serviri nequaquam

duobus potest, & hinc est quòd Ve-
ritas æterna asseveret: non pote-
stis servire DEO & Mammonæ,
quia *qui studio pecuniarum occupan-
tur; rei mortuæ servire coguntur,*
cui maxime debent imperare, in-
quit Tertulliani Scholiastes l. 4. in
Marcionem. Durum ac pœne im-
possibile est illi servire cui imperare
debèbas, jugumque ejus sufferre,
cujus frænum tenebas. Esau quam-
vis durus & asper, & quinquagenario
major ubi inaudit fratri minori
servire se debere, irrugit, atque ut
habet Abulensis: *levavit vocem*
suam & maxime servit, nam ut ait
Philo relatus in glossa: maxime do-
lebat juniore fratri servire. Du-
rissimus cruciatus, inquit Egesippus
l. 1. de Excid. tuorum servorum do-
minatus. Cùm ergò supremum
Dominus omne aurum argentum-
que subjecerit hominum pedibus,
non vult hominem servire auro sed
imperare. quia verò pecuniæ ideo
potissimum servitur, quòd sollicitu-
dines de esca & vestitu metuamus,
idcirco Volucres & Lilia in Spei
symbolum providentissimus Ser-
vator

vator proposuit, ut ab iis discamus superfluas curas animo proscribere, inque libertate spiritus Uni Domino servire: sollicitum esse pro temporalibus servire est, inquit D. Paschasius in c. 6. Matth. & ideo nè servi sitis pecuniarum, prohibeo sollicitudinem gerere cibi aut vestimentorum, & quidem posito ante oculos Volucrum & Liliorum exemplo. Cur autem Volucres potius quàm terrestria animalia, cur Lilia potius quàm alios flores Nazarenus noster elegerit, videamus.

Non terrestria, sed volatilia animantia in Providentiæ suæ symbolum nobis DEUS proponit, quia *Aves cæli*, ut acutè observat D. Ambrosius in c. 12. Luc. *speciale sibi nil vendicant, & ideo pabulis indigere nesciunt.* absque magna anxietate escam suam aviculæ quæritant, & absque magna difficultate per campos & prata inveniunt. Homo vicissim magna cum difficultate cibum reperit, quia magna cum anxietate inquit, causam ulteriorem assignat Ambrosius, quia aves nullius rei particularem habent dominatum, nec specialiter quid sibi vendicant, atque idcirco omnia in promptu habent, nec ullius indigentiam laborant; qui enim nihil sibi acquirunt, omnia possidet. Econtra insatiabilis mortalium cupiditas, cum singula sibi vendicare atque ex communibus facere propria & singularia soleat, spoliatur universim omnibus, & tam deest infaturatæ avaritiæ quod habet, quàm quod non habet, concludit itaque Ambrosius cit. *nos communia amisimus, cum propria vendicamus.*

Non multùm ab Ambrosii mente abludit Anastasius Sinaita, dum idcirco volatilia præ terrestribus à Christo nobis proposita autumat, quia volatilia ex aquis producta baptismum tanquam fontem

benedictionum præfigurant, omnesque denotant fideles, qui benedictionem à DEO consequuntur. at verò per terrena animalia significantur homines sæculo dediti, qui ob cupiditatem suam cœlesti benedictione excluduntur. volatilibus enim benedictionem à DEO datam Gen. 1. v. 22. legimus, quam terrestribus animantibus nusquam invenimus concessam. Loquatur Anastasius: *quæ ex aquis sunt genita, omnia DEUS benedixit, à terra vero genita animantia privavit benedictione, nam præfigurabatur generatio per Baptismum ex aquis, & proinde genitas animas, id est, regeneratas per baptismum, benedixit: animantibus & jumentis & feris ac venenatis hominibus, qui sunt peregrini & alieni à regeneratione baptismi, nequaquam impertiit benedictionem, sed eos relinquit absque benedictione.* ut supernam mereamur benedictionem, aves imitemur, tum in aliis proprietatibus, quas passim divinæ paginæ nobis proponunt, tum maxime in gratitudine erga DEUM, ob quam D. Maximus aves nobis à Christo in exemplum proponi arbitratur. hæ enim suavissimo cantu suo manè, meridie, ac vespere gratias suo persolvunt Creatori, quantum eis à natura permissum est. inde fit (Sylveiram recito) ut majori facilitate, ac minori sollicitudine inter cetera animantia pascantur per campos & prata, ciboque abundant. quanto magis gratitudo apparet, tanto magis beneficiorum largitas diffunditur. Placeat D. Maximi verba excipere: aves propter viles escas gratias agunt, tu pretiosissimis epulis pascaris & ingratus es? quis igitur non erubescat, sensum hominis habens, sine psalorum celebritate diem claudere, cum ipsæ aves ad gratificandum psalterii suavitate persultent, & ejus glori-

Anast. in hex.

S. Max. homil. de non timendis hostibus Carneis.

M

am,

Problemata P. Philippi Hartung.

S. 2.
Causæ tres
Cur Aves
in exem-
plar Spei
propor-
nantur.

am, non verſum dulcedine perſonare, cujus laudes volucris modulata cantilenâ pronuntiat? imitare ergo frater minutiffimas aves, manè & vespere creatori gratias referendo, hucusque Maximus.

§. 3.
Laus gratitudinis.

Non me contineo, quin in laudes gratitudinis, quam ab aviculis diſcere nos jubet Maximus, breviter excurram, illudque Philonis repetam: *omnis virtus ſancta eſt, gratitudo verò ſanctiffima, quam non legitime DEo exhibent, quotquot putant eum placari adificiis, donariis, ſacrificiis, nam nè totus quidem mundus ad templum in honorem ejus ſufſecerit, ſed præſtat eum laudibus hymniſque colere. Nunquid man. lucabo carnes taurorum inquit DEus Pf. 49. v. 13. aut ſanguinem hircorum potabo? minimè verò, ſed immola DEO Sacrificium laudis. quod eſt ſacratius laudis Sacrificium ait S. Auguſtinus l. 1. contra adverſar. legis & prophet. c. 18. tom. 6. quàm in actione gratiarum? & lib. de Spiritu & littera c. 11. cultus DEi in hoc maxime conſtitutus eſt, ut anima ei non ſit ingrata, unde in ipſo veriſſimo & ſingulari ſacrificio, Domino DEO noſtro gratias agere admonemur. hoc offerre quiſque poteſt. Subdit porro nominatiſſimus Philo quendam Cedro (ut Mendoza noſter lib. 1. Reg. c. 2. annot. 14. ſect. 1. loquitur) digniſſimam relationem: DEum videlicet abſoluto univerſi opere quendam è prophetis interrogâſſe, quid de eſſe videretur, eumque reſpondiſſe deſiderari laudatorem, qui opera à DEo facta vel enarrando laudaret, ipſam enim enarrationem operum DEi laudem eſſe ſufficientiſſimam nullo egentem auctario. ſed faciunt hoc aſtra illa matutina Job. 38. & jubilant omnes filii DEi, ſeu ut eſt in Hebræo, omnes turba Angelorum, quibus luſtator ille Angelus immiſceri volebat Gen.*

38. jam enim aſcendit aurora, tempus eſt, ait Lyranus, ut cantem DEi laudes cum aliis Angelis, & ideo non debes me amplius tenere & impedire à laude DEi. faciunt & hoc religioſi chori, qui toties ſolenne illud recinunt Deo gratias. cujus ſugillatores ſic perſtringit S. Auguſtinus in Pf. 132. utinam illi milites CHRISTI eſſent, & non milites diaboli, à quibus plus timeatur DEO gratias, quàm fremitus leonis. Certè ſi teſte philoſopho Deo, parentibus, præceptoribusque nullæ unquam ſufficientes gratiæ reddi poſſunt, ſaltem aliqua reddantur. Sic inſtruit S. Baſilius homil. 5. in Julit. M. ſiquando letius arridet vite inſtitutum, illam depromamus Davidiſ vocem: quid retribuam Domino? ex nihilo effecit ut eſſemus & produxit. quid retribuam Domino? quid? nihil niſi gratias, ita S. Bernardus ep. 181. verus benevolus amplius non requirit. Danti rependi quidquam gratius ab accipiente non poteſt, quàm ſi gratum habuerit, quod gratis accepti. ſimile deducit ad hominem ab homine S. Chryſoſtomus in Pf. 41. nos quoque à pauperibus nihil aliud requirimus, quàm laudem & gratum animum & accepti memorem beneficii. ſi nos pro gratiis beneficia vendimus, quantò magis DEUS? Dicamus ergo quod David à pedo ad ſceptrum translatus Pf. 145. laudabo Dominum in vita mea. Religioſi S. Columbani in Luxoviendi Monasterio tot erant, ut continuo ſibi invicem ſuccederent chori, nullo intervallo à divinis laudibus dies noctesque relicto. audivit illos Albertus & Erneſtus Saxoniae Principes, qui Miſnensem Eccleſiam in hunc modum erexerunt & dicitur.

Levit. 6. præcipitur Moyſi: ignis in altari ſemper ardebit, in quem locum Philo Alexandrinus lib. de off. victim: merito inquit ut quidem ar-

arbitror: nam quia perennes DEI gratia non deficiunt, nec intermittuntur, sed interdum nocturne fruendas se præbent nobis hominibus; gratiarum actionem hæc sacra flamma figurat semper instaurandam, nequando extingvatur. S. Augustinus verò Soliloq. c. 18. sicut nulla est hora vel punctus, quo tuo beneficio non uttor, sic nulla debet esse hora, quâ te non habeam ante oculos. S. Paulus semper & ubique gratias agi vult Ephes. 5. gratias agentes semper, & ad Coloss. 3. in omnibus gratias agentes, etiam quando aviculæ cantum audimus, gratiarum dicendarum meminerimus, ut eo excitemur ad laudandum magnum DEUM. audit Joannes Baptista Vitellus Fulginas, teste Rho exempl. l. i. c. i. §. 3. aviculam articulatas has voces efferentem: *laudetur Deus*. tum ille: ò nos ingratos! alites laudant, homines injuriis afficiunt, aves surgente & occidente die ait S. Ambrosius l. 4. hexam. c. 12. suos cantus instaurare consverunt, ut decursi & adoriendi temporis laudes suo referant Creatori. eleganter Seneca de beneficiis lib. 4. c. 6. à minori ad majus argumentatur: si domus tibi donetur, num mediocre munus vocabis? & cum ista quæ habes magis æstimas, quod est ingrati hominis, nulli debere te judicas. unde tibi istum quem trahis spiritum? unde istam per quam actus vitæ tuæ disponis atque ordinas lucem? unde sanguinem, cujus cursu vitalis continetur calor? unde ista palatum tuum saporibus exquisitis ultra fatietatem laceffentia? unde hæc irritamenta jam lassæ voluptatis? unde ista quies in qua putrescis & marces? nonne si gratus es, dices: DEUS nobis hæc otia fecit.

§. 4.
Lilia quid
doceant
ex S. An-

Sed jam cogitationes nostras à volatilibus cœli ad lilia agri transferamus: Considerate lilia agri. cur

lilia potiùs quàm rosas, tulipas, violas, narcissos, hyacinthos, granadillas & sexcentos alios flores? Tria in liliis considerat liliatus prædicator D. Antonius de Padua, medicinam, candorem, & odorem. medicina in radice est, candor in foliis, odor in flore. medicina pœnitentes denotat, à quibus medicamen in radice ac origine malorum adhibendum est. Candor autem & Synceiritas animi appareat in flore nostrorum actionum. odor autem boni nominis & famæ in agro, hoc est, in deserto ac solitudine & separatione tumultûs hujus sæculi. Et cum his ait D. Antonius citatus, justorum lilia crescunt de virtute in virtutem, & non laborant voluptatibus sæculi, neque nent, hoc est, diversa fila cogitationum non retorquent in temporalibus, sed vincunt Salomonis gratiam, in quo potentes ac divites hujus sæculi significantur, quorum tota Majestas frivola & transitoria est. Altiùs alii cogitationes elevant, & Liliam idcirco à Nazareno nostro præ ceteris floribus propositum fuisse affirmant, quia liliam teste Pierio apud veteres nunquam non fuit Spei hieroglyphicon. Videre est in nummis Imperatorum parte alterâ DEUM insculptum, liliam dextrâ tenentem cum inscriptione: *Spes publica*, vel *Spes Augusta* vel *Spes Populi Romani*, erâtque Romanis solenne cum spes bona affulgeret Virgilianum illud exclamare: *manibus date lilia plenis*. ipsissimâ hac phrasi DEUS utitur, cum fideles liliæ instar in spem vitæ affurrecturos promittit Osee. 14. v. 6. *Israël germinabit sicut liliam, eosdemque bene sperare & in floribus dies ducere jubet Eccli. 39. v. 19. Florete flores quasi liliam*, in Syriaco est: *sicut radix Liliæ regij attollite vocem & laudate simul*. non potest non fortunatus esse, qui sperat dum spirat,

tonio Paduano Dominic. 15. post Pent.

Pierius lib. 55.

Æn. 6.

spirat, illudque Jobi nunquam ex corde dimittit: *etiamsi occideris me sperabo.* Ludovicus II. Dux Borbonius equestrem instituit ordinem, cuius insigne esse voluit torquem aureum ex liliis cum Cruce pendula & epigraphe: *Spes unica.* Margarita verò Navarra Regina coronatum lilium in Symbolum adlegit, ex quo pretiosus unio dependebat cum lemmate: *Spes una coronat.* benedictet DEus coronæ anni non dicam benignitatis, sed adversitatis nostræ, si ex corde fiduciam nunquam dimiserimus, licet spinis undique cingamur sicut in terra sancta passim videre est lilia è mediis spinis enasci & proficere.

S. S.
Laus Fiduciae.

De animo perfecto dicitur (verba sunt S. Nili in Ascetico) Liliurn est inter spinas. Hoc namque inter curas tranquillè degentem indicat, sicut lilium inter insidiantes spinas non laborat neque fatigatur, sed quietâ & tranquillâ naturâ crescit, germinat, floret. Fiduciam in DEum commendans D. Laurentius Justinianus tract. 8. de spec. 2. aurea hæc concinnat elogia: *in presenti tempore spes est quedam vigilia Solennitatis æternæ, nam est arrha æterni præmij, & ponderatio futuræ suavitatis, cui datur intrare in hortum spiritualis voluptatis.* Fufius Guarricus Abbas utilitatem & excellentiam Spei extollit ferm. 2. de S. Benedicto: *benedictus vir qui confidit in Domino, quia qui in Domino fidit, in eo seipsum figit, ubi autem arbor radicem figit, inde succum vitæ atque humorem pingvedinis bibit: planè humorem ad radices misit, qui spem suam DEO commisit, ac de ipso fonte summi boni, aquas vitæ, totius benedictionis & gratiæ bibit, per hanc nempe piam & fidelem fiduciam remittuntur peccata, propulsantur pericula, terrores contemnuntur, vincitur mundus, effugiuntur naufragia,*

declinantur fulgura, tempestates superantur. Spem vocat Divus Augustinus *Scalam* quâ ad DEum ascendimus, *clavim* viscerum divinorum, & *numisma* quo Misericordia ejus emitur. Speremus! & habebimus scalam securiorem illâ, quam Jacob lapidi incubans vidit in cœlum usque porrigi & angelos ascendere ac descendere, ut videlicet suspiria nostra ad thronum gratiæ efferant & charismata cœlestia deferant. figurat hanc scalam caudex lilii viridantibus foliis interstinctus rectâque in sublime tendens; hoc enim situ nos docet in cœlum desideria erigere, & ex alto auxilium præstolari. speremus! & clavigeri non quidem cœlorum, sed quod amplius est viscerum divinorum erimus. latent in corde Salvatoris ingentes divitiæ & innumerabiles thesauri multis feris probè custoditi, verum omnes facili negotio referat clavis fiduciæ. Sunt alii Regum & Cæsarum thesaurarii aut Camerarii, clavibus aureis insignes, nos Camerarii Regis Regum esse possumus, si ex animis nostris clavim Spei nunquam dimiserimus. per viscera misericordiæ DEI nostri obtestor singulos, vitam potius quàm fiduciam erga infinitam Clementissimi nostri pietatem amittant. Crucem Salvatoris vocavit Vates Evangelicus *Clavim David* super humeros ter Maximi Pontificis, nos ex hac ipsa cruce clavim Spei fabricare possumus, quâ ad Sancta Sanctorum, viscera inquam divinarum miserationum patefaciamus. adumbrant hanc clavim illi in lilio spectabiles malleoli, revocantque in memoriam clavos crucifixi, ex quibus Fabri filius nobis fabricare dignatus est claves cœli. Speremus! & ecce aureum habebimus nummum, quo Misericordiam Redemptoris nobis redimamus.

S. Aug. I.
de civit.
DEI.

mus. nummum hunc aurea illa lili flavedo significat, quæ in floribus meditullio conspicitur. Venditus quondam JESUS est triginta argenteis, hodie emitur nummo Spei. Nummos gratiarum, ut vocant, quærant alii in aulis principum, nos in caula Bethleemica, vel in Oliveti area, aut ara Calvariæ invenimus, ubi aurei nummi liliis insignes, quales Cæsarum Romanorum fuisse supra dixi, disperguntur & dulcissima illa exauditur vox, quam olim Ægypti prorex ad timidos fratres suos protulit: *nolite timere, venite ad me, & ego dabo vobis omnia bona Ægypti*, Gen. 45. v. 18. ô divinissime Joseph Cælorum terrarumque Rex, nos te in servitute vendidimus, inque peccatis nostris servire cœgimus, nos feris pessimis devorandum te objecimus, nos belluis omnibus immaniores dirisimè te confecimus, & tu misericordiæ viscera nondum exuisti, potesque adhuc invitare nos, & bona omnia polliceri? ita est, respondet benignissimus Salvator, frater vester & caro vestra sum, sanguinem quem fudistis, sudorem quem expressistis, lacrymas quas excussistis, pretium vestrum & litrum est: confidite ego dabo vobis omnia bona. ideo flumina lacrymarum fudi, cum guttula suffecisset, & cataclysmum sanguinis emisi, cum stillula millenis exhauriendis infernis satis esset, ideo copiosam præstiti redemptionem, ut nullus posset esse locus diffidentiae. exclament nunc Augustinus & Bernardus: desperare utique potuisssem propter nimia peccata mea, & infinitas negligentias meas, sed desperare jam non audeo, quia cum inimici essemus, reconciliati sumus per mortem Filii DEI. tota spes mea est in morte Domini mei. mors ejus meritum meum, & refugium meum, Salus

mea & resurrectio mea. meritum meum misericordia Domini. quanto ille potentior ad Salvandum, tanto sum ego securior. multum est, quod mea meretur impietas, longè autem majus est, quod Redemptoris mei poscit jure pietas, magna est mea injustitia, satis verò major justitia Redemptoris. quid enim deliquit homo, quod non redemerit Filius DEI factus homo? hætenus Augustinus & Bernardus. en quàm bene sperare nos doceat Lilium.

At non sperare solum docet, operari nos pariter jubet, & candore puritatis in lilia mutari; præcipuum enim quod lilio denotatur, virginitatis decus & fastigium est. Psalmum quadragesimum quartum hoc titulo regius psalmographus insignivit: *Triumphus pro Liliis*, quia in eo Psalmo triumphum castitatis depinxit. Aptissimè S. Paschasius: Virginitas quæ Angelis comparatur, per lilia quàm sæpe in scripturis Sacris præfiguratur. & ideo dixerit Dominus quod nec Salomon in omni gloria sua cooperatus sit, sicut unum ex istis, in quibus nimirum floribus renitentibus floris veri incorruptio, & pulcritudo per charitatem integræ castitatis. propter quod velim vos considerare, Virginitas quàm præclara, quæ tantis & talibus attollitur præconiis. hætenus S. Paschasius lib. 1. in Psalmum. 44. ubi Vulgata nostra habet: *missus est Angelus Gabriel ad Virginem* Luc. 1. v. 26. alia legit versio: *missus est Angelus ad Lilium*, quasi idem sit Virginem ac Lilium esse. est enim verò Virgo Virginum illud ab Esdra significatum Lilium: *ex omnibus floribus elegisti tibi lilium unum*, unum præ omnibus floribus placet & præcellit lilium, quia castitas una præ virtutibus ceteris Sponso animarum placet. In Su-

§. 6.

Lilia sunt
Symbola
Castimo-
niæ, cujus
encomium
figuris
quinque
adstruitur.

4. Esd. 5.
v. 24.

Figura 1.
Assuerus
in Susan
Esth. 1.

san habitavit Assuerus, Susan idem quod Lilium significat, inter lilia habitat & pascitur Sponsus, cujus labia sicut lilia, & quantus quantus ipse est, totus Lilium est, à Lilio candorem castitatis addiscere jubemur. Lili patriam finxere poëtae cœlum: - - ò flos pulcherrime nostri

Portio, flos terræ, cui non cunabula debes

Sed Cœlo, & Cœli quæ te produxit alumnae.

Virginitatis patria cœlum esse dicitur, castitas cœlo accersivit quod imitaretur in terra, inquit S. Ambrosius l. 1. de Virg. prima Virgo est ipsa Sanctissima Trinitas, de qua D. Gregorius Nazianzenus canit: *Prima Trias Virgo est.* Liliorum semen inimicum est serpentibus, castitas dæmonibus, hinc de primiceria Virgine dictum à DEO ad serpentem est: *ipsa conteret caput tuum.* extingvunt ignem sacrum & serpere prohibent lilia, extingvit Sodomæum imò infernalem ignem Castitas, hinc Susanna, quæ *lilium* significat, in balneo deprehensa à malignis senibus aduri non potuit; Confortant caput sanum lilia, debile impetunt, confortat odor Virginitatis ipsum Generis Humani Caput JESUM Nazarenum Crucifixum, qui ideo caput in cruce inclinat, ut in sinu Matris Virginis vallato liliis requiescat. at verò caput ebrii Holofernis impetit casta Judith, caput adulteri Sifaræ conficit casta Debora. regium sceptrum inter flores tenet lilium, & coronam auream suo gestat in vertice, quasi natura ipsa Lilium inter flores regem coronasset, corona virtutum est Virginitas, cui videlicet soli præcipue fertum seu corona ubivis gentium asseritur.

Figura 2.
Lilium inter spinas.

Posteaquam divinus Sponsus dixisset: *ego flos campi & Lilium con-*

vallium Cant. 2. v. 1. mox subdit de sponsa v. 2. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* quibus in verbis observo Regem appellari florem & Lilium, ac Sponsam Lilium solum, & non florem, cur & hic titulus Reginae non attribuitur? respondet S. Augustinus Christum dici florem campi ob decorem Sanctitatis, omniumque virtutum, lilium verò ob Virginitatem, solum in Sponsa lilium, non verò ceterarum flores virtutum deprædicantur, quia in virginitatis encomiis omnium decor virtutum coronatur, cum ut ait S. Gregorius, *nec opus bonum est aliquod sine castitate.* Eleganter Hildebertus ep. 35. *virginitas curarum est silentium, pax carnis, virtutum principatus, naturæ oblitio, vitiorum redemptio;* elegantius adhuc Abbas Clarævallis ep. 42. ad Senonensem Episcopum: quid castitate decorius, ait, quæ mundum de immundo conceptum femine, de hoste domesticum Angelum, Deumque de homine facit. Sola est castitas quæ in hoc mortalitatis loco & tempore statum quendam immortalis gloriæ repræsentat, sola inter nuptiarum solemnia morem illius beatæ vendicat nationis, in qua non nubunt, neque nubentur, præbens quodammodo terris cœlestis jam illius conversationis experientiam. hæc Bernardus.

Audi filia & vide, tu quæcunque virgo es audi, quàm DEO grata sit virginitas, quàm pulcra sit, quanta illius dignitas. *magnum reverè quoddam ac præclarum Virginitas est, quod ut totum simul explicem, hominem incorruptibili DEO simillimum facit* inquit Basilus Magnus lib. de vera Virgin. & cur simillimum? respondet Condiscipulus Basilii Gregorius Nazianzenus, ut supra innuavi: *prima Trias Virgo est.* Pater enim sine corruptione generat Filium,

Cant. 2.

S. Greg.
hom. 13. in
Evang.

Filium, ex Patre & Filio purissimè Spiritus Sanctus procedit. ex omnibus titulis hic solus convenit Trinitati: non Apostolus, non Propheta, non Confessor dici potest, sed Virgo. & quia similitudo mater amoris juxta Philosophum, hinc inamorratur Trinitas in Virgines.

Figura 3.
Agnus supra Montem Apoc.
14.

Apoc. 14. vidit Joannes agnum supra montem, stipatum centum quadraginta quatuor millibus adolescentum: *habentes nomen ejus & nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis*, quid hoc rei? quæ virtus in tanto honore? *hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, Virgines enim sunt.* si Virgines, ergo imago sunt Trinitatis, & ideo habent nomen Patris & Filii. habent nomen Patris, *Virginitas enim Deificans* inquit cat. Græca in c. 2. Luc. *Soli purissimòque DEO verè proprièque consortes facit.* habent nomen Patris, à quo dicuntur dii & filii Dei, ita Albertus M. Sed ubi nomen Spiritus Sancti? in fronte non apparet! supra corda est, custodit enim Virginum corda: quia proprium officium Spiritus Sancti est formare Virgines easque immaculatas conservare. quod apertè S. Gabriel Luc. 1. v. 34. prodidit: *Spiritus Sanctus superveniet in te*, quasi diceret, nè mirere te fore matrem & manere Virginem, quia non humanum, sed Spiritus Sancti opus id est. ubi aureè Chrysologus serm. 57. *ubi Spiritus generat, Virgo parturit, totum divinum geritur, nil humanum.*

Audi filia: quod in te est, non humanum est, sed divinum. vide decorem, qui tantus est ut ipse Rex supremus captus sit. non mirere Adamum Evæ, Jacobum Rachelis amore captum, Samsonem Dalilæ, Davidem Bethsabæ, Salomonem Sunamitidis, Holofernem Judithæ, Assuerum Estheris pulcritudine inescatum, ipse Rex summus ita diligit

castam animam, ut se totum illi donet: *Concupiscet Rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus DEUS tuus & adorabunt eum* Pl. 41. v. 12. concupiscet supra cælorum pulcritudinem, supra Angelorum speciem, quorum castitas est felicitior quàm fortior, juxta Bernardum in ep. pulcritudinem enim quis potest majorem æstimare decore Virginis? quæ amatur à Rege, probatur à Judice, dedicatur Domino, consecratur DEO. quando tu te illi, ille se dicat tibi, quoniam ipse est Dominus DEUS tuus. in corde tuo o Virgo habitat. DEUS tanquam in suo throno tanquam in suo templo.

Cant. 3. v. 9. *ferculum fecit sibi Rex Salomon.* de qua materia? *de lignis Libani.* quæ ligna in Libano? *illic cedri Libani quas plantavit.* Pl. 103. v. 16. cedri corruptionem non admittunt, & ideo virginitatis sunt symbolum, quæ nullam cogitationem, desiderium, verbum, aspectum, tactum admittit, unde corrumpi possit. Libanus idem significat juxta S. Hieronymum, quod *candidatio* seu *dealbatio*. quæ liberia est Virginum. Plusquam Salomon Rex pacificus, ut sibi in terris thronum competentem fabricaret, non accepit Cypressos ex Sion, sive Patriarchas, non Palmas in Cades seu Doctores, non rosas in Jericho Martyres, non olivas Confessores, non platanos juxta aquas, pœnitentes, non myrrhas, Viduas, sed cedros seu Virgines, ex his sibi thronum fecit, quia in iis quiescit. ita S. Gregorius Nyssenus hom. 7. in cant. sunt proinde DEI thronus Virgines, sunt & templum.

Elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi Pl. 131. v. 13. *quæ est hæc sedes Domino æterna ac requies?* quærit Zeno in Pl. 26. respondet: *certè virginitas ac continentia humana DEI templum est.* nec mi-

Figura 4.
Ferculum Salomonis Cant. 3.

minor reverentia debetur virgini quàm templo. in Virgine adorari vult DEUS. unde idem Psaltes: *Et adorabunt eum.* De Constantino Magno testatur Eusebius Cæsariensis vitæ lib. 4. quòd tanti fecerit scamna, in quibus seorsim sedebant Virgines, ut quoties transfret vacua scamna, tam profundam reverentiam fecerit, quàm ipsi altari, ubi Venerabile Sacramentum asservabatur. quòd ex psalte didicit, nam ubi vulgata legit: *apprehendite disciplinam* Ps. 2. v. 12. alii ex Hebræo vertunt: *adorate puritatem.* pura Virginitas DEO similem, DEI templum & propè divino honore dignum facit iudice Constantino.

Figura 5.
Sepulcrum
novum
Matth. 27.

Cuilibet virgini inscribit Spiritus Sanctus: *hæc requies mea.* Ter invenio Dominum quievissè: in utero Mariæ, in sinu Joannis (ut habet S. Ambrosius lib. 2. de virg. *sinu Joannis ut in eo accumberet libenter Dominus elegit*) denique in sepulcro: *sepulcrum autem erat novum, quòd exciderat Joseph in petra* Matth. 27. Marc. 15. *in quo nondum quisquam positus fuerat* Luc. 23. Joann. 19. typus virginis, quæ à mortali corpore violari se non patitur, & contactum morte pejus horret, est sepulcrum in quo JESUS capit quietem, & celebrat resurrectionem.

Ad singulare solatium vestrum est ò Liliatæ virgines, quòd dicturus sum, nec dicturus essem, si non citata catena Græca ad hoc me obligasset, ait proinde illa: *quòd in inviolata MARIA corporaliter, hoc ipsum etiam spiritualiter in omni anima virginitatem servante contingit.* hoc est; sicut MARIA promeruit fieri thronus & templum, quies & deliciae divino Verbo, ita quælibet vera virgo habitaculum est DEI. In sinuavit id CHRISTUS Matth. 12.

v. 5. *quicumque fecerit voluntatem Patris mei, ipse meus frater & soror & mater est.* sed quæ est ista voluntas? fortè voluntas consistit, ut perpetuum servemus ieiunium, cilicium, vigiliis, omnibus nos denudemus? non hoc requirit DEUS: eamus ad Paulum & inquiramus ab eo ex tertio cælo reduce, quæ sit voluntas Patris? ò Doctor gentium! non nega nobis hanc gratiam, non priva hac nos scientiâ, dic obsecro, quæ sit voluntas Patris? audio responsum ex 1. Thessal. 4. v. 4. *hæc est voluntas DEI Sanctificatio vestra.* Sancti estote sicut & ego Sanctus sum Levit. 11. v. 44. quid intelligit per Sanctificationem Apostolus? rescimus id ex Discipulo Pauli Dionysio Areopagita, quem citat Cornelius à lapide hic. *Sanctitas est perfectissima ab omni iniquatione libera, hanc docuit nos CHRISTUS petere Oratione Dominica petitione tertiâ: fiat voluntas tua. voluntas tua est castitas nostra.* fiat castitas sicut in cælo & in terra. sicut Angeli casti sunt per naturam, ita nos per gratiam tuam, ut mereamur in cælo confociari Angelis juxta illud verbum tuum: in cælo neque nubent neque nubentur, sed erunt sicut Angeli DEI Matth. 22. Marci. 12. Luc. 20.

Eccli. 26. v. 20. compendium elogiorum Castitatis lego: *omnis ponderatio non est digna continentis anime,* dicatur in laudem Virginitatis quidquid potest, minus erit quàm debeat. æstimetur quantum potest, nunquam satis æstimabitur. faciamus ex Cruce stateram & pondereamus, Castitatis pretium ac præmium. veniant Patriarchæ cum suis meritis, *non est digna ponderatio.* veniant Prophetæ & quotquot sunt Doctores, non tantum ponderant, quàm una Virgo sapiens. Veniant Apostoli & Martyres: non est digna pon-

ponderatio. Veniant conjugati cum suis eleemosynis, non est digna ponderatio. Virginitas aurum est, Viduitas argentum, conjugalitas æs juxtâ S. Hieronymum in c. 2. Dan. Virginitas Sol est, viduitas Luna, conjugalis castitas stella. quæ comparatio stellæ ad solem? ita S. Augustinus in c. 12. Apoc. Virginitas nubes est, viduitas terra est, conjugalis limbus ad mentem S. Ambrosii in exhort. ad virg. super illud: *ecce Dominus sedet super nubem leuem.* non est digna ponderatio. Veniant ipsi Angeli, accedant archangeli, Throni adsint cum Dominationibus, Seraphini cum Cherubinis, quid putatis? num isti præponderant? at attendite ad verba Gregorii in Pastoralis p. 3. quæ posuit in illam Isaïæ sententiam c. 56. v. 4. *hæc dicit Dominus Eunuchis (Eunuchi sunt qui, inquit Gregorius, compressis motibus carnis affectum in se prævi operis abscindunt) dabo eis in domo mea ubi mansiones multæ sunt locum & nomen melius à filiis i. e. Angelis & à filiabus. i. e. ceteris animabus electis. major est Victoria virginum quàm Angelorum* S. Ambrosii lib. de vid.

§.7.
Brevis repetitio
Concionis
& Emblemata.

At at quò me effusus Liliorum odor, candor, decòrque abstraxit, ut tam profusè in castitatis laudem excurrerem? nimirum vel cogitata Castitas fecundat animam, &

facundam facit lingvâ. Plura mihi superessent de lilio, quod juxtâ doctrinam Evangelicam, consideratum, pulcherrimas movet, cogitationes, verum fatius fuerit non sub rosa, sed Lilio easdem reservare. Vos interim manibus date lilia plenis, atque à Liliorum nitore puritatem, à rectitudine fiduciam, à medicinali operatione pœnitentiam discite, ut plusquam Salomon in omni gloria sua nunc quidem stollâ gratiæ, deinde immortalitatis ac gloriæ cooperiri possitis. Considerare Lilia, sed & respicite volatilia, quæ gratitudinem vocali suo clamore deprædicant, & folicitudinem nimiam, in auras esse mittendam persvadent, verum utinam hæc universa per aures non exeant, inque auras abeant, quæ de avibus & Liliis docui & dixi.

Pro Emblemate Liliū effigio, cui Philomela infidet cum lemma: *quàm bene conveniunt* Vox bona, Odòrque bonus. Lilia & Aves respiciamus, eorùmque ex proprietate, puritati vitæ oris suavitatem jungamus, ut jucundè amœnèque vivamus in bonæ spei Liliis, & ad paradisum aliquando evolemus bonis avibus.

—§§)o(§§—

N

PRO-

Problemata P. Philippi Hartung.